

WPROWADZENIE

W procesie rozwoju podmiotów gospodarczych bardzo ważnym problemem jest stabilność uwarunkowań społecznych, gospodarczych i politycznych, która umożliwia budowanie długofalowej strategii rozwoju oraz prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej. Natomiast zmiany uwarunkowań mogą przejawiać się w tworzeniu bardziej lub mniej korzystnych możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. Mogą one wpływać na konieczność przebudowy wewnętrznej struktury przedsiębiorstwa oraz jego relacji z otoczeniem. Zmiany wewnętrzne odnoszą się głównie do: przebudowy struktury organizacyjnej, zmian wyposażenia technicznego, procesów wytwarzania oraz profilu działalności produkcyjnej czy usługowej. Zmiany zewnętrzne zasadniczo wynikają z: określonej polityki gospodarczej i finansowej państwa, jakości wdrażanych instrumentów prawnych, sytuacji na rynkach oraz stosowanych barier lub przywilejów w obrocie krajowym i międzynarodowym, jakości elit politycznych i innych. Generalnie ujmując, zmiany uwarunkowań powinny umożliwiać podmiotowi gospodarczemu podnoszenie efektywności ekonomicznej jego działalności. Prezentujemy prace, w których autorzy na wybranych przykładach identyfikują różne kategorie uwarunkowań rozwoju działalności wybranych działów przemysłu i niektórych sektorów działalności usługowej (handlu, instytucji finansowych, turystycznych) w kraju i w przestrzeni światowej.

Nowe uwarunkowania wynikające z procesów nasilania się innowacyjności gospodarki wpływają na zmiany rynków pracy oraz na jakość i kierunki kształcenia. Identyfikację empiryczną tej problematyki przedstawiono na przykładzie wybranych krajów Unii Europejskiej cechujących się najwyższym poziomem innowacyjności (G. Węgrzyn) oraz możliwością modelowego ujęcia poziomu innowacyjności gospodarek krajów europejskich (M. Czyżewska, A. Lewicki).

Ważną rolę w kształtowaniu przemysłu w Europie Środkowo-Wschodniej odgrywa światowa sytuacja gospodarcza kształtująca się przed kryzysem gospodarczym w 2008 roku. W kolejnym artykule wskazano więc na nasilające się procesy dezindustrializacji układów regionalnych, które odniosły sukces gospodarczy, podkreślając znaczenie roli instytucji i interwencji zewnętrznej w procesach restrukturyzacji gospodarczej. Doceniono przy tym czynniki endogeniczne, wpływające na wzrost innowacyjności przedsiębiorstw (M. Smętkowski, D. Celińska-Janowicz).

Identyfikację uwarunkowań rozwoju wybranych przedsiębiorstw zaprezentowano na przykładzie: przemysłu przetwórstwa rybnego w Polsce (P. Czapliński), wykorzystania energii geotermalnej przez zakład ciepłowniczy (K. Sala), rozwoju przemysłu samochodowego Wenezueli (M. Wójtowicz) oraz przemysłu taboru tramwajowego i trolejbusowego na Ukrainie (A. Soczówka, I. Rudakevych). Dobrym przykładem rozwoju i wykorzystania prac badawczo-rozwojowych są korporacje działające w sektorze biotechnologicznym i farmaceutycznym. W wyniku nasilającej się konkurencji zmuszone

są do podejmowania ciągłych działań innowacyjnych, związanych z szybkimi zmianami technologicznymi i dużym ryzykiem finansowym (M. Boguś, S. Dorocki).

Procesy globalizacji stwarzają nowe uwarunkowania dla rozwoju firm, co przejawia się w prowadzeniu zintegrowanych działań w złożonym łańcuchu dostaw i budowaniu trwałych relacji z kooperantami w oparciu o normy i standardy społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR). Umożliwia to rozwijanie współpracy międzynarodowych korporacji z lokalnymi przedsiębiorstwami (K. Kowalska). Znaczącą rolę w rozwoju działalności podmiotów gospodarczych odgrywa dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, wśród których największe znaczenie mają kredyty bankowe i własne zasoby kapitałowe (K. Kozioł, R. Pitera). W rozwoju działalności ważne jest wprowadzanie instrumentów prawnych przeciwdziałających nieuczciwej sprzedaży, co przedstawiono na przykładzie rynku ubezpieczeniowego (P. Nowak) oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom rozwijania patologii w systemie podatkowym (J. Pach).

Rozwijające się nowe technologie teleinformatyczne coraz silniej oddziałują na warunki produkcji i świadczenia usług oraz zmieniają funkcjonowanie społeczeństwa. Upowszechniane narzędzia informatyczne wpływają na poprawę relacji przedsiębiorstw z instytucjami administracji publicznej, co przejawia się również w zwiększeniu ich efektywności ekonomicznej (P. Kasprówic). Istotny wpływ na zmiany uwarunkowań wywiera postęp technologiczny. Nasila on procesy globalizacji i przyczynia się do wzrostu konkurencyjności w działalności usługowej. Ilustruje to zmieniający się poziom nowoczesności usług w Polsce na tle innych państw Unii Europejskiej oraz zróżnicowany rozwój usług nowoczesnych w układach regionalnych (J. Dominiak). W odmiennym stopniu na wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw usługowych wpływają różnego rodzaju bariery związane ze zmieniającą się koniunkturą gospodarczą w układach regionalnych (J. Fazlagić, R. Skikiewicz). Na rozwój działalności usługowej oddziałują także zróżnicowane potrzeby ludności zamieszkałej na obszarach o różnym poziomie zurbanizowania, np. dużego miasta i strefy podmiejskiej (J. Pluta i in.). Zwłaszcza działalność usług handlowych w znaczącym stopniu wynika z zachowania konsumentów oraz atrakcyjności i siły oddziaływania centrów handlowych (A.I. Szymańska; M. Mayer-Wydra).

W gospodarce narodowej wielu krajów i regionów zwiększa się znaczenie sektora turystycznego (M. Hendel; Ł. Gawor, P. Dolnicki), w którym ważną rolę odgrywają także: poziom obsługi klientów i jakość działalności hotelarskiej (B. Kowalczyk, M. Olszewski). Z tego zakresu zaprezentowane zostały przykłady państw wyspiarskich (M. Jasiński), Hawajów (B. Wójtowicz) oraz rozwoju turystyki w Polsce i na Ukrainie (O. Korol, T. Skutar).

Zaprezentowane w niniejszym tomie prace w większości otwierają nowe pola badawcze w zakresie problematyki zachowywania się przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w zmieniających się uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych, kulturowych i politycznych. Zachęcamy do rozwijania tej problematyki w kolejnych pracach badawczych, a także podejmowania prób ujęć teoretycznych, służących budowie ogólnej teorii funkcjonowania i rozwoju różnej skali układów przestrzenno-sektorowych.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał